

א. הפסח שנוזק דמו ואחר כך נודע שהוא טמא – הציץ מרצה.

בין אם נטמא הבשר בין הדם (רש"י). ומבואר בתוס' שבנטמא הבשר דוקא לרבי נתן כשר, אבל לחכמים שאכילת הפסח מעכבת, צריך לעשות פסח שני. ובדעת הרמב"ם (קרבן פסח ד, ב) נראה שגם לפי מה שאנו נוקטים אכילת פסחים מעכבת, מועיל ריצוי ציץ לטומאת הבשר והקרבן כשר, ובעליו אינם נדחים לשני (ע' בלחם משנה שם; לקוטי הלכות; חזון איש מנחות לב, לו. ובמקום אחר (קדשים קמא כו, ו) כתב החו"א שאין לנטות מדברי התוס' שמשנתנו כרבי נתן). ולענין טומאת הדם, דעת הרמב"ם להלכה שדם קדשים אינו מקבל טומאה, כעדות יוסף בן יועזר (בעדות ה, ד). ומחלוקת תנאים בדבר (כדלעיל טז-יז. ופירש הלח"מ (פסחה"מ ספ"א) שזה שאמרו כאן ריצוי הציץ על טומאת הדם – מדרבנן).

ב. נודע שנטמא, ואחר כך נזרק דמו; לרבינא, לא הורצה כאשר זרק במזיד. ולרבי שילא, אם נטמא בשוגג – הורצה, אפילו זרק במזיד. ואם נטמא במזיד – לא הורצה.

א. כתבו התוס' שלרבי נתן שאכילת פסחים אינה מעכבת, ומדאורייתא יצא ידי חובתו – פטור מפסח שני. והנידון אם הורצה אם לאו אינו אלא לענין התר הבשר באכילה, כאשר נטמא הדם ולא הבשר, או כשנטמא בשר ולענין הקטרת האימורים.

ב. כתבו כמה ראשונים שהחילוק בין שוגג למזיד אינו אלא מדרבנן, משום קנס (יבמות ז.). ומהתורה דם שנטמא זורקו לכתחילה על המזבח, כל שהציץ קיים ומרצה (עפ"י רש"י גשין נד. תוס' לעיל עח. ד"ה הא) ובזבחים צב. ד"ה שלנה). ויש חולקים וסוברים שריצוי ציץ אינו מועיל אלא בדיעבד, שאם זרק הורצה אבל לא לכתחילה (ערש"י לעיל לד: ד"ה אי אמרת. וכ"כ באו"ש ק"פ ד ובמש"ח שלח) בדעת הרמב"ם. וכן מבואר בירושלמי – חזו"א זבחים ד, יא. וע"ע בתוס' חכמי אנגליה לעיל טז:).

ג. הלכה כרבינא, שהוא מאוחר וגם המשנה מתפרשת כפשוטה לשיטתו (עפ"י רמב"ם קרבן פסח ד, ב; לקוטי הלכות). ובפירוש רבנו חננאל קצת משמע שנקט כרבי שילא.

ג. על טומאת הגוף (של הבעלים או של הכהן העובד) אין הציץ מרצה, ואפילו נזרק ואחר כך נודע – לא הורצה, והייבים לעשות פסח שני. [וכל זה ביחידים שנטמאו, אבל בציבור – קרב הפסח בטומאה].

נטמא טומאת התהום, אפילו נודע לו קודם זריקה (מר בר רב אשי. פא:) – הציץ מרצה וכשר. נודע לו לאחר שחיטה שנטמא בטומאת התהום [קודם השחיטה. עפ"י תוס' זבחים כג.]. – זורק הדם לכתחילה, אבל נודע לו קודם שחיטה – לא ישחוט (תוס' פא: עפ"י התוספתא).

ודעת הרמב"ם שאם נודע לו קודם זריקה שנטמא ודאי – לא הותר. ורק אם לא נטמא בודאי מותר, כגון שהיה מהלך ברגליו ונמצא אחר כך מת מושכב לרוחב הדרך שיתכן ולא נגע ולא האהיל עליו, בזה הותר לנזיר ולעושה פסח אף אם נודע לו קודם שחיטה (וע"ע בסמוך).

דפים פ – פא

קמו. א. איזוהי טומאת התהום?

ב. למי הותרה טומאת התהום ולמי לא הותרה?

ג. האם יש טומאת התהום בטומאת שרץ ובזיבה?

א. איזוהי טומאת התהום – כל שלא הכיר בה אחד בסוף העולם, כהתהום המכוסה מכל. כגון מצא מת טמון בתבן בעפר ובצרורות, שלפי המצב שנמצא בו לא היה ראוי לאחד בסוף העולם להכיר בו (עפ"י תוס'), אבל נמצא במים, באפילה, בנקיקי הסלעים – אין זו טומאת התהום

א. אם היה קבור באופן הניכר שאדם קברו שם – מעמידים את הקובר בחזקת חי והרי אדם יודע בו, ואין זה קבר התהום (עפ"י ירושלמי כאן ובגזיר ט, ב וקה"ע). אבל כשלא ניכר אם קברו אדם אם לאו, כיון שאפשר לתלות שמעצמו נפל שם הרי זו טומאת התהום (עפ"י חסדי דוד תוספתא זבים ב – עפ"י התוס' כאן). ויש שנראה מדבריהם שאינה טומאת התהום אלא במקום המוכיח שלא נודעה לשום אדם (ע' בפירוש המאירי והרא"ש ורע"ב גזיר סג). וערש"ש שצידד לדייק מרש"י שספק טומאת התהום ספק טומאה ידועה – מותר, שכן נתקבלה הלכה. או שמא לא הותר אלא ברשות הרבים שספקו טהור.

ב. בהרוג אין דין טומאת התהום – שההורג ידע בו (עפ"י ר"ח ורמב"ם). ואעפ"י שיתכן שחיה הרגתו וכדו' – הלכה היא שלא נאמרה טומאת התהום בהרוג כי אפשר שנהרג על ידי אדם והריהו יודעו (עפ"י אבי עזרי גזירות ו, יח).

אפילו נודע לו עתה שנטמא בודאי, הואיל ובשעה שנטמא לא הכיר בה אדם מעולם – הלכה למשה מסיני היא שקרבנותיו כשרים (עפ"י רש"י ותוס'). ולהרמב"ם טומאת התהום שהותרה לנזיר ולעושה פסח, היינו כשלא נטמא בודאות, כנ"ל.

טומאת התהום הסמיכה על המקראות: וכי ימות מת עליו – במחזורת עליו; כי יהיה טמא לנפש או בדרך רחקה לכם – במחזורת לכם; מה דרך בגלוי אף טומאה בגלוי. [במקום אחר משמע שנקטו דרשה זו לעיקר ולא כאסמכתא עפ"י תוס'].]

ב. טומאת התהום הותרה לעושה פסח ולנזיר; כאשר הבעלים נטמאו בטומאה שאינה ידועה כנ"ל, קרבנות שהקריבו כשרים.

נסתפק רמי בר חמא האם הותרה טומאת התהום לכהן המרצה בקרבנותיהם, וניסו להוכיח שהותרה ורב יוסף דחה ההוכחה.

וכן נסתפק רב יוסף, אם תמצי לומר כהן המרצה בקרבנותיהם (של עושה פסח ונזיר) הותרה לו טומאת התהום, האם הותרה לכהן המרצה בתמיד. והסיק רבא ללמוד בגזרה שוה (במועדו – במועדו) מפסח. לא הותרה טומאת התהום לענין תרומה. הלכך כל שנודע לו בודאי שנטמא, אפילו היתה זו טומאת התהום – טמא.

א. לרש"י ותוס', התר טומאת התהום נאמר אפילו נודע לו קודם זריקת הדם שנטמא – זורק ומרצה. ויש להסתפק האם בשר הפסח מותר באכילה אם לאו (חזון איש קכד). ובמאירי נקט שמותר.

ולהרמב"ם לא הותר בטמא ודאי כשנודע לו קודם זריקה. ואולם אם נודעה לו הטומאה המסופקת, אפילו קודם שחיטה – הותר לשחוט ולזרוק.

ב. משמע שנקטו בסוגיא לעיקר שטומאת התהום הותרה לכהן המרצה. וכן אמרו בירושלמי. וכן פסק הרמב"ם (ביאת מקדש ד, ו). ומשמע ברמב"ם שהוא הדין לכל הקרבנות, גם קרבנות יחיד – הותרה טומאת התהום לכהן. ודלא כפי שמשמע מפרש"י (עפ"י לקוטי הלכות ועוד). והמאירי כתב שהותרה טומאת התהום רק בקרבנות ציבור.

[ואף לדברי הרמב"ם שלא הותרה טומאת התהום כשנודע לו מקודם, זהו בבעלים, אבל בעובד הותר אף באופן זה משום שהציץ מרצה על טומאת התהום אעפ"י שהוא מזיד (עפ"י רמב"ם ביא"מ ד, ו). ומ"מ לכתחילה לא יזרוק כיון שאפשר בכהן אחר. עפ"י כס"מ ומרכבת המשנה].

ג. בנויר, נודע לו על טומאת התהום קודם שנזרק שום דם – זורק ואינו סותר נזירותו. ולרבי אליעזר האומר תגלחת מעכבת, אם נודע לו קודם הגילוח, אפילו לאחר הקרבת הקרבנות – סותר נזירותו (תוס', עפ"י נזיר סג).

ג. תני רבי חייא: לא אמרו טומאת התהום אלא למת בלבד, לא בשרץ ולא בזיבה. בטומאת שרץ, נפקא מינה בעושה פסח לדעת האומרים אין שוחטים וזורקים על טמא שרץ [אבל בנויר אין נפקותא שהרי אינו סותר נזירותו אלא על טומאת מת בלבד], וכגון שהכניס ידו בעפר ונגע בשרץ טמון (עתוס'). בזיבה, שבשעת שחיטה וזריקה היה נתון בספק שמא יראה אחר כך ויטמא למפרע, כגון זב בעל שתי ראיות בשביעי שלו או שומרת יום כנגד יום בשני שלה, וכחכמים הסוברים שמטמאים למפרע מהתורה אם יראו.

א. יש מפרשים בדעת הרמב"ם (קרבן פסח ו,ג; נזירות ו,יה) שנקט להלכה שיש טומאת התהום בזיבה (עפ"י להם משנה ועוד). ואין כן דעת הראב"ד (שם).
ב. בירושלמי מובא, דלא כסוגיתנו, שטומאת התהום הותרה בנבלה ובשרץ. ויש אומרים שגם הרמב"ם סובר כן להלכה (עפ"י זבח תודה. וע"ש בתורת הקדשים שחכך בזה להלכה).

דף פא

קמז. א. זב שראה בשביעי שלו, וכן שומרת יום כנגד יום – האם סותרים בראייתם את שלפניהם, אם לא?
ב. שומרת יום כנגד יום ששחטו וזרקו עליה את הפסח בשני שלה – מה דינה?
ג. כנ"ל בוב, ביום השביעי למניינו.

א. נחלקו תנאים על זב שראה בשביעי שלו, האם סותר מניינו למפרע מהתורה, כן דעת חכמים. או אינו סותר אלא מדרבנן כיון שיצא מקצת היום בטהרה [ודינו מהתורה כרואה ראייה ראשונה של זוב, שהוא כבעל קרי]. כן סובר רבי יוסי. וכן אמר רבי יוחנן.
וכן בשומרת יום כנגד יום; נחלקו האם נטהרת בטבילתה, וכשתראה לא תטמא אלא מכאן ולהבא, או מצטרפת ראייה זו עם ראייתה הקודמת. [ולפי דעה ראשונה אי אתה מוצא זבה גדולה אלא בשופעת שלשה ימים רצופים או שראתה כל שני בין-השמשות, שאין לה 'מקצת-יום' בתחילתו או בסופו (תוס') לספירת טהרתה].

א. לדעת רש"י (וראב"ן ז), גם תחילת לילה עולה למנין הימים לרבי יוסי. והתוס' חולקים (ע"ע רש"א ורש"ל. ועתורא"ש נזיר טז). וכן דעת הרמב"ם (איסורי ביאה ו,ט) ושאר הפוסקים להלכה, שספירת לילה אינה כלום.

[וכן לענין אבלות, נחלקו הפוסקים אם מקצת הלילה נמנה במנין הימים. ונפסק בשלחן ערוך (יו"ד שצה,א) שאין מונים אלא לאחר הנץ החמה, ודלא כהרמב"ן (במועד קטן יט:)].

ב. כתבו אחרונים שמשמע בדעת הרמב"ם שפסק כחכמים שמטמאים למפרע בראייתם (ע' בהלכות מחוסרי כפרה ג,א איסורי ביאה ו, יד מטמאי משכב ומושב ה,ט).

ג. דרשו בתורת כהנים (ומובא במגילה ח:): מוכבס בגדיו וטהר, שלאחר שטבל הזב בשביעי אינו מטמא כלי חרס בהיסט אפילו ראה אחר כך ראייה נוספת באותו יום.

ד. ראה אור לשמיני, לדברי הכל אינו סותר הימים הראשונים ומונה מכאן ואילך זיבה חדשה (עפ"י תוספתא ריש זבים; רש"י כאן).